

The effect of the company's life cycle on the comparability of the financial statements, considering the moderating role of internal control weakness and audit quality

Mahla Adineh Pour¹, Ali Taghavi Moghaddam²

Received: 26/07/2024

Accepted: 11/06/2025

Extended Abstract

Introduction

The decision-making of participants in the securities markets is based on information published by stock exchanges, securities issuers, and active intermediaries in these markets. Effective use of this information and making correct decisions in financial markets is only possible when the information is timely, relevant, material, complete, and understandable. In recent decades, accepted accounting principles have placed greater emphasis on the comparability of companies financial statements. Comparability is a qualitative characteristic of financial information that allows users to examine similarities and differences between items in financial statements (Financial Accounting Standards Board, 2010). In addition to reducing the need for adjustments in information, higher comparability levels improve managers information environment and the quality of financial reporting (Hajiha and Chenari, 2023). Comparing the financial statements of similar companies enables investors to make appropriate decisions in allocating their resources and increases their investment efficiency (Behnampour, *et al.*, 2023).

On the other hand, the life cycle of companies has also been considered as an important factor in evaluating the status of companies. The theory of the corporate life cycle originates from organizational behavior literature and states that companies, like living organisms, tend to go through predictable stages from birth to decline, and their strategies, structures, and decision-making activities correspond to the respective developmental stage. According to the life cycle theory, companies exhibit specific characteristics and behaviors in different stages of their economic and financial life cycle. These characteristics and behaviors may

1. Department of Accounting, Shir.C., Islamic Azad University, Shirvan, Iran.

2. Department of Accounting, Boj.C., Islamic Azad University, Bojnourd, Iran. (Corresponding Author). 0901362433@iau.ir

How to cite this paper: Adineh Pour, M., Taghavi Moghaddam, A. (2025). The effect of the company's life cycle on the comparability of the financial statements, considering the moderating role of internal control weakness and audit quality. *Advances in Finance and Investment*, 6(3), 139-168. [In Persian]

 <https://doi.org/10.71729/afi.2025.1127231>

be influenced by the current financial and economic situation of the company at each stage of the life cycle. Previous research results show that capital markets react differently to accounting information at different stages of the life cycle (Karami and Omrani, 2010). Practical research results indicate that the maturity stage in a company's life cycle has a significant and positive relationship with participation in corporate social responsibility activities (Rahnama Rudposhti *et al.*, 2015). Moreover, research has shown that the corporate life cycle affects corporate financing decisions (Berger and Udell, 1998).

Another characteristic of accounting that impacts the comparability of financial statements is the internal control structure and its weaknesses. Existing research indicates that companies with weaker internal controls face higher risks of measurement errors, information risk, and operational risk (Ge and McVay, 2005). Therefore, when internal controls are weak, the advantages of comparability of financial statements diminish. Furthermore, auditors play a crucial role in interpreting and consistently applying standards to prepare comparable financial information. Companies that utilize higher-quality auditing are expected to report more comparable financial statements for similar economic events. Thus, it is anticipated that audit quality has a moderating effect on the relationship between the life cycle and the comparability of financial statements. Based on these arguments, we are seeking new empirical evidence to find an answer to the question of whether the corporate life cycle significantly affects the comparability of financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Literature Review

In a research study, Sabah *et al.* (2024) examined the impact of the corporate life cycle on the comparability of financial statements, considering the moderating role of information asymmetry. The results indicate that the comparability of financial statements is greater during the maturity stage than in other stages, and mature companies are more inclined to present comparable financial statements due to their efficient accounting systems and strong internal controls.

Tavassoli Tabaee and Rezazadeh (2024), in their research investigate the comparability of financial statements during the maturity stage of companies compared to other stages. The findings reveal a positive relationship between the maturity stage of the corporate life cycle and the comparability of financial statements. Additionally, information asymmetry moderates this relationship, while free cash flow does not have an effect on it.

Naderi *et al.* (2021) conducted a study. The results showed that dividend policy in companies have a negative impact on their level of investment, and this impact is mitigated by high-quality financial statements. This effect is particularly strong in companies in the maturity stage.

Biswas *et al.* (2022) conducted a research study. This article investigates how the comparability of financial statements between companies in the maturity stage of

their life cycle differs from that of companies in other stages of the life cycle. The results showed that this relationship between the life cycle and comparability is moderated by asymmetry in information. This research provides insights into the importance of considering the corporate life cycle when designing financial accounting standards for policymakers.

[Alqahtani et al. \(2022\)](#) examined the relationship between foreign managers, corporate life cycle, financial decisions, and company performance in a study. The research results indicated that an increase in foreign managers with multiple board seats leads to increased cash holdings, reduced capital expenditures, increased selling, general, and administrative expenses, and decreased company performance. This relationship varies significantly across different stages of corporate life cycles.

[Krishnan et al. \(2021\)](#) in a research study state that there is significant diversity in financial reporting quality throughout the corporate life cycle. By focusing on the quality of expense matching with revenues in different stages of the life cycle and investigating the likelihood of significant distortions, they showed that companies in the stages of birth, growth, and decline exhibit lower-quality financial reporting methods compared to mature companies. The findings of this research indicate that in equilibrium, financial reporting quality follows an inverted U-shaped pattern (lower quality during the introduction, growth, and decline stages compared to the maturity stage of the corporate life cycle).

Research Methodology

This research is based on a quantitative, descriptive, analytical research method and is recognized as an applied research which is post-event in nature. The required data for this research has been collected from the financial statements and appendices of the member financial institutions of the Tehran Stock Exchange. Also, for theoretical discussions, library resources including books, accounting and auditing journals, and specialized accounting websites have been used. For hypothesis testing, a multiple variable linear regression model has been used, and for data analysis, a combined data method and Eviews software have been utilized. The statistical population of the research includes all companies listed on the Tehran Stock Exchange and Iran Over-the-Counter Exchange, and through systematic elimination method, ultimately 148 companies have been selected as the research sample. The research variables are as follows:

- a) Dependent variable: comparability of financial statements. To measure this variable, De Franco, Kothari, and Verdi's model is used.
- b) Independent variable: company life cycle. In this research, Dickinson's method has been used to evaluate the stages of the company life cycle.
- c) Control variables include growth opportunities, operating cash flow, asset returns, financial leverage, company size, etc.

- d) Moderator variables include Weaknesses in Internal Controls and Audit Quality.

Some descriptive statistical concepts about the variables have been examined in [Table \(3\)](#). Additionally, F-Limer, Hausman, homogeneity of error variance distribution, Wooldridge and the collinearity test are examined in other tables.

Results

Before testing the research hypothesis, the F-test was used to examine the overall significance of the model. Given the calculated probability (0.000) for the F-test, it can be claimed that the fitted regression model is significant. Furthermore, considering the coefficient of determination of the fitted model, it can be concluded that approximately 54% of the variation in the dependent variable of the model (comparability of financial statements of companies) is explained by the independent variables.

In [Table \(9\)](#), the estimated coefficient of the company life cycle variable indicates that this variable has a significant relationship with the comparability of financial statements at a 0.05 level of significance. Since the calculated p-value for this coefficient is less than 0.05, it can be inferred that there is a significant relationship between the maturity of the company life cycle and the comparability of financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange.

In [Table \(10\)](#), the estimated coefficient of the internal control system variable shows that this variable has a significant relationship with the comparability of financial statements at a 0.05 level of significance. The t-statistical analysis of the combined variable company life cycle (maturity) internal control system proves that this variable has a significant relationship with the comparability of financial statements at a 5% level of significance. Therefore, it can be claimed that the hypothesis under investigation is acceptable with more than 95% confidence. Thus, based on the obtained results, it can be stated that Weaknesses in Internal Controls moderates the relationship between the maturity stage of the company life cycle and the comparability of financial statements.

In [Table \(11\)](#), the estimated coefficient of Audit Quality variable shows that this variable has a significant relationship with the comparability of financial statements at a 0.05 level of significance. The t-statistical analysis of the combined variable company life cycle (maturity) Audit Quality demonstrates that this variable has a significant relationship with the comparability of financial statements at a 5% level of significance. Therefore, it can be claimed that the hypothesis under investigation is acceptable with more than 95% confidence. Thus, based on the obtained results, it can be stated that Audit Quality moderates the relationship between the maturity stage of the company life cycle and the comparability of financial statements.

Discussion and Conclusion

The aim of this study is to investigate the impact of the company life cycle on the comparability of financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Based on the results of the statistical test, the first hypothesis of the study has been confirmed, indicating a significant relationship between the maturity stage of the company life cycle and the comparability of financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Economists and management scholars have divided companies into different stages of life cycle and have presented multi-stage models for them. These models show that companies follow specific policies at each stage of their economic life, which are observable in their financial and accounting information (Karami and Omrani, 2010).

Additionally, the second hypothesis of the study has been established, indicating that Weaknesses in Internal Controls moderates the relationship between the maturity stage of the company life cycle and the comparability of financial statements. Based on the literature review and the present study's results and hypothesis evaluation, it can be inferred that the findings of this research are consistent with studies conducted by Lipson and Mortal (2009) and Mehrani and Rasaeian (2009).

Based on the results of the third hypothesis of the study, it has been determined that Audit Quality moderates the relationship between the maturity stage of the company life cycle and the comparability of financial statements. The results of this research are consistent with studies by Hasan *et al.* (2015), Anthony and Ramesh (1992), and Mashayekhi and Bazaz (2008), who examined the influence of different stages of the life cycle on the cost of capital and found that according to Dickinson's model, the cost of capital is higher in emergence and decline stages compared to growth and maturity stages.

Mature companies have the ability to maintain long-term market presence and are consistently sought after by analysts and investors. These companies experience less information asymmetry and have lower risk. Given that the company's life cycle has a significant impact on its risk, mature companies that have sufficiently attracted capital are in a better position with lower costs.

Conflict of Interest

The authors of this article declared no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

Keywords: Audit Quality, Comparability of Financial Statements, Maturity of the Company's Life Cycle, Weaknesses in Internal Controls.

JEL Classification: G14, G15.

پیشرفت‌های مالی و سرمایه‌گذاری

سال ششم، پاییز ۱۴۰۴ - شماره ۳

صفحات ۱۶۸-۱۳۹

نوع مقاله: پژوهشی

تأثیر چرخه عمر شرکت بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با در نظر گرفتن نقش

تعدیل‌گری ضعف کنترل داخلی و کیفیت حسابرسی

مهلا آدینه پور^۱، علی تقوی مقدم^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۵

چکیده

هدف: شرکت‌ها در طول چرخه عمر خود، ویژگی‌های مالی و اقتصادی خاصی دارند که می‌تواند بر نحوه تهیه و ارائه صورت‌های مالی تأثیرگذار باشد. پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران می‌پردازد و نقش تعدیل‌کننده ضعف کنترل داخلی و کیفیت حسابرسی را در این رابطه بررسی می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش: این مطالعه در زمره پژوهش‌ها کاربردی، پس‌رویدادی و مبتنی بر داده‌های واقعی است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و بازار فرابورس ایران طی سال‌های ۱۴۰۱ - ۱۳۹۵ است. پس از اعمال معیارهای حذف سیستماتیک، تعداد ۱۴۸ شرکت به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل رگرسیون خطی چندمتغیره در چارچوب داده‌های ترکیبی و نرم‌افزار ایویوز انجام شده است.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین مرحله بلوغ در چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه‌ای معنادار وجود دارد. همچنین مشخص شد که ضعف در کنترل‌های داخلی و نیز کیفیت حسابرسی می‌تواند به عنوان عوامل تعدیل‌گر، این رابطه را تقویت یا تضعیف نمایند.

اصالت / ارزش افزوده علمی: در دهه‌های اخیر، اصول حسابداری پذیرفته‌شده بر اهمیت قابل‌مقایسه بودن صورت‌های مالی شرکت‌ها تأکید بیشتری نموده است. همچنین، چرخه عمر شرکت‌ها نیز به عنوان یکی از عوامل مهم در ارزیابی وضعیت شرکت‌ها مورد توجه قرار گرفته است. در این تحقیق برای نخستین بار، تأثیر چرخه عمر شرکت بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها در نظر گرفته شده است.

کلیدواژه‌ها: بلوغ چرخه عمر شرکت، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کیفیت حسابرسی، سیستم کنترل داخلی.

طبقه‌بندی موضوعی: G14, G15.

۱. گروه حسابداری، واحد شیروان، دانشگاه آزاد اسلامی، شیروان، ایران.

۲. گروه حسابداری، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران. (نویسنده مسئول). 0901362433@iaui.ir

استناد: آدینه پور، مهلا؛ تقوی مقدم، علی. (۱۴۰۴). تأثیر چرخه عمر شرکت بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گری ضعف کنترل داخلی و کیفیت حسابرسی. *پیشرفت‌های مالی و سرمایه‌گذاری*، ۶(۳)، ۱۶۸-۱۳۹.

۱- مقدمه

در بازارهای سرمایه، تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران بر پایه اطلاعاتی انجام می‌پذیرد که از سوی نهادهای رسمی، ناشران اوراق بهادار و سایر بازیگران بازار منتشر می‌شود. استفاده مؤثر از این اطلاعات و تصمیم‌گیری صحیح در بازارهای مالی تنها زمانی امکان‌پذیر است که اطلاعات به‌موقع، مربوط، بااهمیت و همچنین کامل و قابل‌فهم باشد. همچنین، نحوه دسترسی به این اطلاعات نیز بسیار حائز اهمیت است. انتقال نامتقارن و نابرابر اطلاعات می‌تواند منجر به نتایج متفاوت در تصمیم‌گیری درباره یک موضوع خاص شود (Khodamipour and Qadiri, 2011). بین بازارهای مالی، بازار سرمایه به‌شدت به شفافیت اطلاعات برای تصمیم‌گیری افراد و سازمان‌ها نیاز دارد. بازار سرمایه، به‌عنوان یک بخش اساسی از بازارهای مالی، نقش حیاتی در اقتصاد دارد. این بازار همراه با سایر بازارهای مالی، جریان منابع مالی را با توجه به فعالیت‌های اقتصادی تنظیم می‌کند. از طریق این بازارها، سرمایه‌های موجود در بخش‌های مختلف اقتصاد به سمت شرکت‌ها برای سرمایه‌گذاری در صنعت جابه‌جا می‌شود (Ebrahiminejad et al., 2009).

یکی از ابعاد کلیدی کیفیت اطلاعات مالی، قابلیت مقایسه آن‌هاست. چراکه این ویژگی به استفاده‌کنندگان کمک می‌کند تا عملکرد شرکت‌ها را در گذر زمان یا نسبت به یکدیگر بررسی کنند (Financial Accounting Standards Board, 2010). قابلیت مقایسه، علاوه بر کاهش نیاز به تعدیلات پیچیده، موجب تسهیل درک اطلاعات توسط ذی‌نفعان بیرونی با هزینه کمتر و دقت بیشتر می‌شود (Kia and Safari Graili, 2017). مطالعات مختلف نشان داده‌اند که افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات مالی، تأثیر مستقیمی بر بهبود محیط اطلاعاتی شرکت‌ها دارد و کیفیت گزارش‌گری را ارتقا می‌دهد (Hajiha and Chenari, 2023). مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های مشابه، سرمایه‌گذاران را قادر می‌سازد تا در تخصیص بهینه منابع خود تصمیم مناسبی اتخاذ کنند و باعث افزایش کارایی سرمایه‌گذاری خود شوند (Behnampour et al., 2023). همچنین، با افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها، هزینه‌های گردش اطلاعات کاهش یافته و عدم اطمینان سرمایه‌گذاران در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها کمتر می‌شود؛ که این امر منجر به افزایش کمیت و کیفیت اطلاعات در دسترس استفاده‌کنندگان خواهد شد (Peterson et al., 2015).

از سوی دیگر، چرخه عمر شرکت نیز به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار در ساختار مالی و اطلاعاتی بنگاه‌ها شناخته می‌شود. نظریه چرخه عمر بیان می‌کند که شرکت‌ها همانند موجودات زنده، در طول زمان از مراحل مختلفی عبور می‌کنند که هر مرحله، ویژگی‌ها و رفتارهای خاص مالی را به همراه دارد.

نتایج پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که بازارهای سرمایه به اطلاعات حسابداری در مراحل مختلف چرخه عمر به شکل متفاوت واکنش نشان می‌دهند (Karami and Omrani, 2010). این سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مشخص در اطلاعات حسابداری شرکت‌ها منعکس می‌شوند (Gray et al, 2006). چرخه عمر شرکت نقش مهمی در تدوین استراتژی‌ها و مدیریت کسب‌وکار ایفا می‌کند؛ چرا که هر مرحله از این چرخه، نیازها و ویژگی‌های خاص خود را دارد که مستلزم به کارگیری ساختارهای سازمانی، سبک‌های مدیریتی و فرآیندهای تصمیم‌گیری متناسب است. نتایج پژوهش‌ها عملی نشان می‌دهند که مرحله بلوغ در چرخه عمر یک شرکت با میزان مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی رابطه مثبت و معناداری دارد (Jamshidi Navid and Mansouri, 2021). همچنین، یافته‌های مطالعات نشان می‌دهند که چرخه عمر بر انتخاب روش‌های تأمین مالی شرکت تأثیرگذار است؛ به طوری که شرکت‌های نوپا و کسب‌وکارهای کوچک عمدتاً از منابعی نظیر بازار سرمایه‌گذاری خصوصی و یا بدهی بهره می‌گیرند، درحالی‌که شرکت‌های بالغ و بزرگ تمایل بیشتری به تأمین مالی از طریق بازار سهام دارند، چراکه دسترسی آسان‌تری به منابع و اطلاعات دارند (Berger and Udell, 1998). در دوره بلوغ، ابهام اطلاعاتی شرکت به حداقل می‌رسد و هم‌زمانی قیمت سهام افزایش می‌یابد که نشان‌دهنده ثبات و شفافیت بیشتر در فعالیت‌های مالی این شرکت‌ها است (Askarzadeh and Kargarshoorki, 2024).

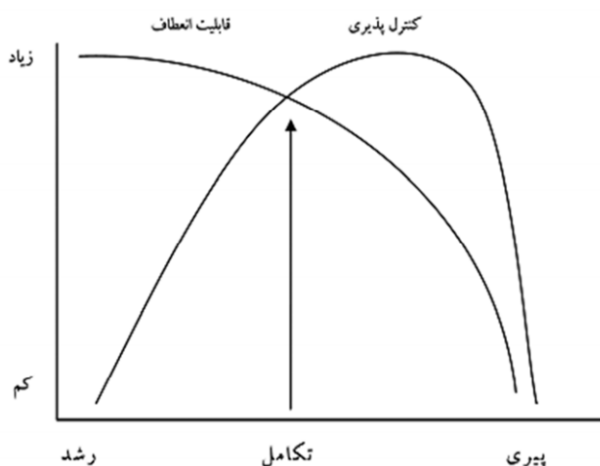
با توجه به وجود گزینه‌های متعددی که استانداردهای حسابداری مجاز می‌دانند، نقش حساب‌برسان در تفسیر و اجرای هماهنگ این استانداردها به منظور تولید اطلاعات مالی قابل‌مقایسه بسیار حیاتی است. عملکرد سیستم حسابداری در بازتاب رخدادهای اقتصادی، تحت تأثیر مستقیم حساب‌برسان قرار دارد. بنابراین، انتظار می‌رود شرکت‌هایی که از خدمات حساب‌برسی با کیفیت بالاتر بهره‌مند هستند، اطلاعات مالی مشابه‌تری را در واکنش به رخدادهای اقتصادی یکسان ارائه دهند. به صورت منطقی می‌توان فرض کرد که مؤسسات حساب‌برسی بزرگ‌تر، به دلیل دسترسی به منابع گسترده‌تر و برخورداری از اعتبار حرفه‌ای بالاتر، اثر مثبتی بر کیفیت و در نتیجه، مقایسه‌پذیری اطلاعات مالی خواهند داشت (Hajiha and Chenari, 2023). نتایج پژوهش‌ها بین‌المللی گذشته نیز این موضوع را تأیید می‌کنند (Francis et al., 2005). از سوی دیگر، پژوهش‌های داخلی نیز (Rahnama Rudposhti et al., 2015) نشان‌دهنده تأثیر معنادار اندازه موسسه حساب‌برسی بر قابلیت مقایسه اطلاعات مالی هستند. بنابراین انتظار بر این است که کیفیت حساب‌برسی نقشی تعدیل‌کننده بر ارتباط چرخه عمر و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

علاوه بر این، ساختار کنترل‌های داخلی و ضعف‌های موجود در آن نیز از عوامل تأثیرگذار بر قابلیت مقایسه اطلاعات مالی محسوب می‌شود. یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که در شرکت‌هایی با کنترل داخلی ضعیف‌تر، احتمال بروز خطاهای اندازه‌گیری، ریسک اطلاعات و ریسک عملیاتی افزایش یافته و این موضوع می‌تواند منجر به تحریف‌های عمدی یا سهوی در گزارش‌گری مالی شود (Ge and McVay, 2005). در مقابل، وجود کنترل‌های داخلی کارآمد، نظارت بر گزارش‌گری مالی را بهبود داده، انضباط بازار سرمایه را تقویت می‌کند و مانع از سوءاستفاده مدیریتی می‌گردد (Qi et al., 2017). همچنین، ضعف‌های کنترل داخلی می‌تواند منجر به تغییر دیدگاه سرمایه‌گذاران در مورد صحت و کیفیت اطلاعات حسابداری شود. واکنش منفی سرمایه‌گذاران نسبت به افشای ضعف‌های کنترل داخلی و ارتباط منفی بین واکنش بازار و نبود شفافیت در این زمینه نیز گزارش شده است. این ضعف‌ها بر دقت پیش‌بینی سود تأثیر منفی می‌گذارند، پیش‌بینی‌هایی که بر پایه اطلاعات حسابداری توسط فعالان بازار سرمایه انجام می‌پذیرند؛ بنابراین، ناکارآمدی در کنترل‌های داخلی، سطح اعتماد سرمایه‌گذاران به گزارش‌های مالی را کاهش داده و در نهایت باعث تضعیف قابلیت مقایسه اطلاعات مالی می‌شود (Chen et al., 2020).

باتوجه به مباحث مطرح‌شده، این پژوهش به دنبال ارائه شواهد تجربی جدید برای بررسی این سؤال اصلی است که آیا چرخه عمر شرکت می‌تواند بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران تأثیر معناداری داشته باشد یا خیر؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

نظریه چرخه عمر شرکت فرض می‌کند که شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی همانند موجودات زنده، دارای منحنی عمر یا چرخه عمر هستند (Karami and Omrani, 2010). همچون موجودات زنده، رشد و پیری شرکت‌ها بر اساس توانایی کنترل و انعطاف‌پذیری آن‌ها مشخص می‌شود (شکل ۱). در دوران رشد، سازمان‌ها معمولاً انعطاف‌پذیر هستند، اما در بسیاری از مواقع کنترل کافی بر عملکرد خود ندارند. با گذشت زمان، این روابط دچار تغییر می‌شود، توانایی کنترل افزایش می‌یابد و انعطاف‌پذیری کاهش می‌یابد. در نهایت در دوران افول یا پیری، توانایی کنترل نیز به‌طور چشمگیری کاهش می‌یابد. زمانی که واحد تجاری توانایی کنترل و انعطاف‌پذیری را داشته باشد، این به معنای مرحله تکامل یا بلوغ آن است که مزایای هر دو مرحله جوانی و پیری را در خود دارد. شکل (۱) رابطه بین قابلیت کنترل و انعطاف‌پذیری در واحدهای تجاری را نشان می‌دهد (Alavi, 2001).

شکل (۱) رابطه بین توانایی کنترل و انعطاف‌پذیری در چرخه عمر شرکت‌ها (Alavi, 2001)

Figure (1) The relationship between control and acceptability in the life cycle of companies (Alavi, 2001)

اطلاعات، به‌عنوان منبع حیاتی بازارهای سرمایه، بخش اصلی فرضیه بازار کار را تشکیل می‌دهند. در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، اطلاعات منتشرشده توسط شرکت‌ها نقشی اساسی دارند. مقدار، کیفیت و زمان انتشار این اطلاعات، قدرت و ضعف بازار را نشان می‌دهد. در نظریه حسابداری، مسئله عدم تقارن اطلاعاتی که ناشی از تهدیدات اطلاعات درون‌سازمانی است، اهمیت زیادی دارد. این موضوع می‌تواند به تهدید بازارهای اوراق بهادار منجر شود؛ بنابراین، افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری می‌تواند مشکلات ناشی از نظریه نمایندگی و ناکارآمدی بازار را کاهش دهد (Balali and Nurshahi 2013). قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی است که ارزش اطلاعات را برای تصمیم‌گیرندگان افزایش می‌دهد و به کاربران این امکان را می‌دهد که تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در اقلام صورت‌های مالی را تحلیل کنند (Financial Accounting Standards Board, 2010). به همین دلیل، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برای سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا تصمیمات سرمایه‌گذاری و اعطای اعتبار نیازمند ارزیابی فرصت‌های مختلف است و بدون دسترسی به اطلاعات قابل مقایسه، تصمیم‌گیری برای کاربران بسیار دشوار و حتی غیرممکن می‌شود. مطالعات نشان می‌دهند که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌هایی که در یک مرحله مشابه از چرخه عمر قرار دارند، بیشتر است (Vorst and Yohn, 2019) و همچنین رابطه معناداری میان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد (Zabihzadeh et al., 2023).

در این راستا در داخل کشور، توسلی طبائی و رضازاده (Tavassoli Tabaei and Rezazadeh, 2024) در پژوهش خود به بررسی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت‌ها نسبت به سایر مراحل می‌پردازد و استدلال می‌کند که شرکت‌های بالغ تمایل بیشتری به تهیه صورت‌های مالی قابل مقایسه دارند. جامعه آماری این پژوهش متشکل از ۷۳۸ نمونه سال - شرکت بوده که از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۰ انتخاب شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که بین مرحله بلوغ چرخه عمر و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط مثبت وجود دارد. همچنین، عدم تقارن اطلاعاتی این ارتباط را تعدیل می‌کند، درحالی که جریان نقد آزاد تأثیری بر این رابطه ندارد.

سیاح و همکاران (Sabah et al., 2024) در مطالعه‌ای، به بررسی اثر چرخه عمر شرکت بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با لحاظ نقش تعدیل‌گر عدم تقارن اطلاعاتی پرداختند. جامعه آماری این پژوهش متشکل از ۱۰۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ بود. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از مدل رگرسیون چندمتغیره بر مبنای داده‌های ترکیبی و با بهره‌گیری از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در مرحله بلوغ بیشتر از سایر مراحل است و شرکت‌های بالغ به دلیل سیستم حسابداری کارآمد و کنترل داخلی قوی، تمایل بیشتری به ارائه صورت‌های مالی مقایسه‌پذیر دارند.

غلامزاده و اشرفی (Gholamzadeh and Ashrafi, 2024) در مقاله‌ای به بررسی ۱۷۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ و استفاده از مدل‌های دی فرانکو (De Franco et al., 2011) و دیکینسون (Dickinson, 2011) می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که ارتباط بین چرخه عمر و قابلیت مقایسه تحت تأثیر عدم تقارن اطلاعات و جریان نقد آزاد قرار دارد. نادری و همکاران (Naderi et al., 2021) در پژوهشی دریافتند که پرداخت سود تقسیمی می‌تواند بر سطح سرمایه‌گذاری شرکت‌ها اثر منفی بگذارد. با این حال، کیفیت بالای گزارش‌گری مالی می‌تواند این اثر منفی را کاهش دهد. این اثر به‌ویژه در شرکت‌هایی که در مرحله بلوغ قرار دارند، محسوس‌تر است. بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی نقش چرخه عمر، فرصت رشد و کیفیت گزارش‌گری مالی، در کاهش آثار منفی سود تقسیمی بر سرمایه‌گذاری پرداخته است. یافته‌ها حاکی از آن است که می‌توان از نتایج این پژوهش در فرآیند انتخاب فرصت‌های سرمایه‌گذاری، طراحی ترکیب بهینه سبد سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی شرکت‌ها از نظر ظرفیت سرمایه‌گذاری استفاده کرد.

در مطالعه‌ای دیگر، بنابی قدیم و واعظ (Bonabi Ghadim and Vaez, 2021) ارتباط بین شاخص مسئولیت‌پذیری اجتماعی و قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری در مراحل چرخه عمر شرکت

را مورد بررسی قرار دادند. برای این منظور، آن‌ها از ۱۲۳ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۸ استفاده کردند و با استفاده از مدل‌های رگرسیونی چندگانه، داده‌ها را تحلیل کردند. شاخص مسئولیت‌پذیری اجتماعی در سه بعد اقتصادی، قانونی و اخلاقی طبق روش جیو و راپونس (Gaio and Raposo, 2011) سنجیده شد. برای سنجش قابلیت مقایسه صورت مالی، از مدل دی فرانکو و همکاران (De Franco et al., 2011) و برای تعیین مرحله چرخه عمر شرکت‌ها، از مدل جریان‌های نقدی دیکینسون (Dickinson, 2011) استفاده گردید. یافته‌ها نشان داد که شاخص مسئولیت‌پذیری اجتماعی اثری مثبت بر قابلیت مقایسه اطلاعات دارد. به‌طوری‌که این اثر در مرحله رشد بیشترین، در مرحله بلوغ کمترین و در مرحله افول فاقد اثر قابل توجهی است.

تقوی فردود و همکاران (Taghavi Fardoud et al., 2021) در پژوهشی به طراحی شاخص چندبعدی و تعدیل‌شده برای سنجش انعطاف‌پذیری مالی پرداختند. این شاخص با بهره‌گیری از دیدگاه‌های متخصصان و از طریق روش تحلیل سلسله مراتبی و ضریب تغییرات تهیه شد تا ویژگی‌های خاص بازار سرمایه ایران را بهتر بازتاب دهد. سپس با به‌کارگیری این معیار، توانایی مدل‌های مختلف چرخه عمر در تبیین انعطاف‌پذیری مالی شرکت‌ها مورد آزمون قرار گرفت. داده‌های پژوهش از ۱۸۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ استخراج و با روش رگرسیون داده‌های ترکیبی تحلیل شد. نتایج نشان داد که مدل دیکینسون که مبتنی بر جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی است، توانایی بالاتری در توضیح الگوهای چرخه عمر شرکت‌ها در زمان‌های مختلف دارد و موجب ارتقای دقت تبیین این الگوها می‌شود. ابراهیمی و بهرامی‌نسب (Ebrahimi and Bahraminasab, 2016) در پژوهشی به تحلیل ارتباط بین کیفیت حسابداری و عدم تقارن اطلاعاتی در مراحل گوناگون چرخه عمر شرکت‌ها پرداختند. در این مطالعه، کیفیت اطلاعات حسابداری به‌عنوان نماینده‌ای برای کیفیت سود در نظر گرفته شد و از قدر مطلق خطای برآورد اقلام تعهدی بر اساس مدل رگرسیونی دیچو و دایچو به‌عنوان شاخصی برای سنجش کیفیت سود استفاده گردید. برای بررسی فرضیه‌ها از روش رگرسیون چندمتغیره و داده‌های مقطعی بهره گرفته شد. یافته‌ها حاکی از وجود رابطه‌ای مثبت و معنادار بین کیفیت سود و عدم تقارن اطلاعاتی بود. همچنین، بررسی این رابطه در مراحل مختلف چرخه عمر نشان داد که این ارتباط تنها در مرحله رشد معنادار است و در مراحل بلوغ و افول، شواهدی دال بر این ارتباط مشاهده نشد.

در مطالعه‌ای دیگر، رضایی و ثمانی (Rezaei and Samani, 2014) تأثیر چرخه عمر و اندازه شرکت را بر اولویت‌گزینیه‌های تأمین مالی برون‌سازمانی بررسی کردند. هدف اصلی پژوهش، تحلیل نقش این دو متغیر در تعیین ترجیحات مالی شرکت‌ها در بازه زمانی ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۹ و بر اساس

اطلاعات ۵۳۴ شرکت - سال بود. روش تحلیل داده‌ها، رگرسیون چندمتغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی بود. نتایج پژوهش نشان داد که شرکت‌ها در مراحل رشد و بلوغ تمایل بیشتری به تأمین مالی برون‌سازمانی دارند که این یافته با نظریه سلسله‌مراتبی هم‌راستا است، اما این اولویت در مرحله افول مشاهده نشد. همچنین، متغیر اندازه شرکت در مراحل رشد و بلوغ تأثیرگذار بوده؛ ولی در مرحله افول بی‌تأثیر است.

در سطح بین‌المللی نیز بیسواس و همکاران (Biswas et al., 2022) پژوهشی را انجام دادند. این پژوهش به بررسی تفاوت قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های مرحله بلوغ نسبت به شرکت‌هایی که در سایر مراحل چرخه عمر قرار دارند، پرداخت. نتایج نشان داد که این رابطه با عامل عدم تقارن اطلاعاتی تعدیل می‌شود. این مطالعه اهمیت توجه به چرخه عمر شرکت را در تدوین استانداردهای گزارش‌گری مالی برای سیاست‌گذاران روشن می‌سازد.

القطنی و همکاران (Alqahtani et al., 2022) در یک پژوهش به بررسی رابطه بین تعداد مدیران با کرسی‌های متعدد هیئت‌مدیره و عناصر مختلف مالی و عملکرد شرکت‌ها پرداختند. یافته‌ها نشان داد که افزایش تعداد این مدیران با افزایش میزان نقدینگی نگهداری شده، کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری، افزایش مخارج اداری و عمومی و افت عملکرد کلی شرکت همراه است. این تأثیرات در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت‌ها به طور معناداری متفاوت هستند و از منظر سیاست‌گذاری برای بازارهای در حال توسعه و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس اهمیت زیادی دارند.

ژئو و همکاران (Xie et al., 2022) در یک پژوهش به بررسی استفاده از مکانیسم‌های مالی در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت‌ها پرداختند. نتایج نشان داد که شرکت‌های خانوادگی در مراحل معرفی و افول چرخه عمر، بیشتر از ابزارهای مالی برای مدیریت درآمد استفاده می‌کنند در حالی که در شرکت‌های خانوادگی بالغ این رفتار مشاهده نمی‌شود. همچنین، شرکت‌های غیرخانوادگی چنین الگوی رفتاری از خود نشان نمی‌دهند. این تفاوت‌ها با در نظرگیری متغیرهای کنترلی حاکمیت شرکتی و شاخص‌های جانبی تأیید شدند. یافته‌های پژوهش برای سرمایه‌گذاران، حساب‌رسان، قانون‌گذاران و دانشگاهیان در زمینه کیفیت گزارش‌گری مالی و تحلیل صورت‌های مالی حائز اهمیت است.

کریشنان و همکاران (Krishnan et al., 2021) در پژوهشی بیان می‌کنند که کیفیت گزارش‌گری مالی در طول چرخه عمر شرکت با تغییرات قابل توجهی همراه است و در هر مرحله، ویژگی‌های متفاوتی از این کیفیت مشاهده می‌شود. آن‌ها با تمرکز بر کیفیت تطابق هزینه‌ها با درآمدها در مراحل چرخه عمر و بررسی احتمال تحریف‌های با اهمیت نشان دادند شرکت‌هایی که در مراحل تولد، رشد و افول هستند، در مقایسه با شرکت‌های بالغ، شیوه‌های گزارش‌گری مالی با کیفیت پایین‌تری را مشاهده

می‌کنند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در حالت تعادل، کیفیت گزارش‌گری مالی به صورت یک الگوی U شکل معکوس (کیفیت پایین‌تر در طول مراحل معرفی، رشد و افول در مقایسه با مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت) است.

ژانگ و همکاران (Zhang et al., 2020) در یک پژوهش به بررسی رابطه بین عدم تقارن اطلاعات و ساختار سرمایه شرکت‌ها پرداختند. باتوجه به این که شرکت‌ها با عدم تقارن اطلاعات بالا دارای نسبت اهرم بالاتر هستند، هدف این پژوهش بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعات بر تصمیمات مالی شرکت بود. نتایج نشان داد که عدم تقارن اطلاعات منجر به افزایش نسبت اهرم شرکت می‌شود، احتمالاً به دلیل افزایش عدم تقارن اطلاعات، شرکت‌ها به جای استفاده از بدهی، سعی در جذب سرمایه از طریق صدور سهام دارند.

در راستای پاسخ به پرسش‌های اصلی پژوهش، فرضیه‌های زیر تدوین شده‌اند: بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و میزان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، ارتباطی معنادار وجود دارد.

ضعف در کنترل‌های داخلی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌کند. کیفیت حسابرسی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌کند.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش در سال ۱۴۰۳، بر اساس روش پژوهش و گردآوری داده‌ها، کمی، توصیفی، علی و تحلیلی است و به عنوان یک پژوهش کاربردی شناخته می‌شود که از نظر ماهیت، پس رویدادی است. در این پژوهش به منظور آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده و تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از روش داده‌های ترکیبی و نرم‌افزار ایویوز^۱ انجام شده است.

اطلاعات مورد استفاده در این پژوهش از صورت‌های مالی اساسی و یادداشت‌های توضیحی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران استخراج شده است. این اطلاعات شامل داده‌های مالی نظیر ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت جریان وجوه نقد، همچنین اطلاعات بازار از جمله مجلات هفتگی بورس، گزارش‌های منتشر شده توسط بورس و سایر منابع اطلاعاتی

شرکت‌ها می‌باشد. علاوه بر این، برای تدوین مبانی نظری، از منابع کتابخانه‌ای مانند کتاب‌های تخصصی، نشریات حسابداری و حسابرس و وبسایت‌های معتبر حوزه حسابداری بهره گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شرکت‌هایی است که در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران پذیرفته شده‌اند و با روش حذف سیستماتیک در نهایت ۱۴۸ شرکت، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

جدول (۱) حجم نهایی نمونه

Table (1) The final volume of the sample

تعداد کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران در پایان سال ۱۴۰۱ (جامعه آماری)			۵۳۶	۱۰۰٪
معیارها:				
تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۱ در بورس فعال نبوده‌اند			(۱۸۸)	۳۶٪
تعداد شرکت‌هایی از سال ۹۵ به بعد در بورس پذیرفته شده‌اند			(۷۷)	۱۴٪
تعداد شرکت‌هایی که جز هلدینگ، سرمایه‌گذاری‌ها، واسطه‌گری‌های مالی، بانک‌ها و یا لیزینگ‌ها نبوده‌اند.			(۵۲)	۱۰٪
تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش تغییر سال مالی داده‌اند و ۲۹ اسفند نبوده‌اند.			(۲۹)	۵٪
تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش اطلاعات مورد آن‌ها در دسترس نمی‌باشد.			(۱۳)	۲٪
تعداد شرکت‌هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه دارند.			(۲۹)	۵٪
تعداد شرکت‌های نمونه			۱۴۸	۱۶٪

برای بررسی اینکه آیا شرکت‌های بالغ با قابلیت مقایسه بالاتری همراه هستند، مدل رگرسیون رابطه

(۱) را برآورد می‌کنیم:

$$\begin{aligned}
 IND_COMP_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 FLC_MATURE_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} \\
 & + \beta_3 LEVERAGE_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 CFO_{i,t} \\
 & + \beta_6 SD_CFO_{i,t} + \beta_7 SD_SGROW_{i,t} + \beta_8 SD_SALE_{i,t} \\
 & + \beta_9 AUDITOR_{i,t} + \beta_{10} MB_{i,t} + \beta_{11} FLUIDITY_{i,t} \\
 & + Fixed\ Effects + \varepsilon_{i,t}
 \end{aligned}
 \quad \text{رابطه (۱)}$$

متغیرهای پژوهش به این صورت می‌باشد:

الف) متغیر وابسته، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌باشد.

برای سنجش این متغیر، از مدل دی فرانکو و همکاران (De Franco et al., 2011) استفاده

می‌شود. در این مدل، دو شرکت زمانی از نظر قابلیت مقایسه مشابه در نظر گرفته می‌شوند که برای مجموعه‌ای یکسان از رویدادهای اقتصادی (مانند بازده)، نتایج گزارش‌گری مالی مشابهی (مانند سود خالص) ارائه دهند. جهت محاسبه میزان قابلیت مقایسه میان دو شرکت i و j در ابتدا برای هر سال - شرکت، یک مدل رگرسیونی برای دوره چهارساله اخیر تا پایان سال t با استفاده از داده‌های سالیانه تعریف می‌شود.

$$EARNINGS_{it} = \alpha_i + \beta_i RETURN_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۲)}$$

ب) متغیر مستقل، چرخه عمر شرکت است.

برای تعیین مرحله چرخه عمر شرکت‌ها، از رویکرد دیکینسون (Dickinson, 2011) بهره گرفته شده است. این رویکرد با تحلیل الگوی جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی، وضعیت چرخه عمر شرکت را شناسایی می‌نماید. در این روش، بر مبنای صورت جریان وجوه نقد، مراحل چرخه عمر شرکت به پنج مرحله مجزا شامل مرحله معرفی، رشد، بلوغ، افول و رکود طبقه‌بندی می‌شوند.

پ) متغیرهای کنترل:

جدول (۲) متغیرها

Table (2) Variables

متغیر	نماد	روش اندازه‌گیری
مقایسه‌پذیری حسابداری	IND_COMP	مقایسه‌پذیری حسابداری در سطح سال شرکت که میانگین صنعت ترکیب‌های مقایسه‌پذیری برای شرکت i و سایر شرکت‌ها در همان SIC2 رقی در یک مکان و سال معین است.
مقایسه‌پذیری حسابداری		
مقایسه‌پذیری حسابداری		
چرخه عمر شرکت	FLC_MATURE	در صورتی که جریان نقدی خالص ناشی از فعالیت‌های عملیاتی مثبت باشد و در عین حال جریان‌های نقدی حاصل از سرمایه‌گذاری و تأمین مالی منفی باشند، مقدار متغیر برابر ۱ خواهد بود. در غیر این صورت مقدار صفر می‌گیرد.
متغیرهای ساختگی	AUDITOR	اگر حسابرسی شرکت توسط یکی از ۸ موسسه حسابرسی برتر انجام شده باشد، این متغیر مقدار ۱ دارد، در غیر این صورت برابر ۰ است.
متغیرهای ساختگی	ICW_AUD	در صورت ارزیابی ضعیف سیستم کنترل داخلی شرکت بر اساس گزارش حسابرسی، مقدار متغیر برابر با ۱ و در غیر این صورت ۰ در نظر گرفته می‌شود.
تحلیلگران	ANALYST	چنانچه تعداد تحلیل‌گران پوشش‌دهنده یک شرکت در یک سال کمتر از میانگین صنعت باشد، متغیر مقدار ۱ خواهد داشت؛ در غیر این حالت، مقدار ۰ می‌گیرد.
اهرم مالی	RETA	نسبت سود انباشته به جمع کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود.
اندازه شرکت	SIZE	بر اساس لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها گزارش می‌شود.
بازده دارایی	ROA	نسبت سود خالص به میانگین دارایی‌ها بیان می‌شود.

جریان نقدی عملیاتی	CFO	نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها در نظر گرفته می‌شود.
انحراف استاندارد جریان نقدی	SD_CFO	انحراف معیار جریان نقدی عملیاتی فصلی استاندارد شده نسبت به دارایی‌ها برای ۱۶ فصل گذشته.
انحراف استاندارد رشد	SD_SGROW	انحراف معیار نرخ رشد فروش سه‌ماهه در طی ۱۶ فصل گذشته.
انحراف استاندارد فروش	SD_SALE	انحراف معیار فروش فصلی (بر حسب درصد دارایی‌ها) برای ۱۶ فصل گذشته محاسبه می‌گردد.
فرصت رشد	MB	نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها.
جریان نقد آزاد	FCF	اختلاف میان جریان نقدی عملیاتی و مخارج سرمایه‌ای تقسیم بر کل دارایی‌ها در ابتدای دوره.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

در **جدول (۳)** برخی شاخص‌های آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده‌اند. این شاخص‌ها شامل میانگین، میانه، حداقل و حداکثر مشاهده‌ها (به عنوان شاخص‌های مرکزی) و انحراف معیار (به عنوان شاخص‌های توزیعی) هستند که نمایی از توزیع و ویژگی‌های آماری داده‌ها را ارائه می‌دهند.

جدول (۳) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

Table (3) Descriptive statistics of the research

متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
فرصت رشد	۲/۶۵۴	۱/۶۷۹	۳۰/۶۵۹	۰/۴۷۱	۲/۹۸۰	۴/۴۴۵	۲۸/۹۳۰
سیستم کنترل داخلی	۰/۱۰۴	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۰۶	۲/۵۸۱	۷/۶۶۵
قابلیت مقایسه	۰/۵۸۰	۰/۶۰۰	۱/۰۰۰	۰/۲۰۰	۰/۱۷۷	-۰/۱۰۶	۳/۰۹۰
جریان نقدی عملیاتی	۰/۱۲۳	۰/۱۰۶	۰/۷۲۶	-۱/۳۱۱	۰/۱۴۳	-۰/۲۴۸	۱۰/۶۲۱
سود انباشته	۰/۱۱۴	۰/۰۶۷	۲/۸۶۰	۰/۰۰۰	۰/۱۶۸	۵/۵۲۲	۶۴/۰۳۵
چرخه عمر شرکت	۰/۲۵۱	۰/۲۱۱	۰/۹۶۸	۰/۰۰۰۵	۰/۱۷۶	۰/۹۲۱	۳/۴۷۵
زیان شرکت	۰/۰۷۲	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۵۹	۳/۳۰۲	۱۱/۹۰۹
سن شرکت	۱۹/۱۹۲	۱۷/۰۰۰	۵۳/۰۰۰	۳/۰۰۰	۹/۰۵۷	۱/۳۰۰	۴/۷۶۹
اهرم مالی	۰/۵۳۵	۰/۵۴۶	۰/۹۹۶	۰/۰۱۲	۰/۱۹۳	-۰/۲۹۵	۲/۵۶۸
اندازه شرکت	۱۴/۴۵۹	۱۴/۲۸۵	۲۰/۷۶۸	۱۰/۱۶۶	۱/۶۰۸	۰/۷۵۵	۴/۱۷۷
بازده دارایی	۰/۲۱۷	۰/۱۵۶	۷/۸۰۲	-۶/۴۸۰	۰/۴۲۳	۴/۴۴۹	۷/۳۰۴

تحلیل داده‌های این پژوهش با بهره‌گیری از روش داده‌های ترکیبی^۱ برای شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته است. پیش از برآورد مدل با استفاده از داده‌های ترکیبی، انتخاب روش مناسب تحلیل باید با دقت انجام گیرد. در برآورد مدل‌های تک معادله‌ای، برای تصمیم‌گیری نهایی، از آماره آزمون F (لیمر)^۲ استفاده می‌شود.

$$\begin{cases} H_0: \text{همگن بودن مقاطع (داده‌های تلفیقی)} \\ H_1: \text{ناهمگن بودن مقاطع (داده‌های تابلویی)} \end{cases}$$

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فوق، در صورتی که مقدار احتمال آزمون F لیمر کمتر از ۵ درصد باشد، فرضیه صفر رد شده و استفاده از مدل داده‌های پانل (با آثار ثابت) توجیه‌پذیر خواهد بود؛ در غیر این صورت، استفاده از مدل داده‌های تلفیقی پیشنهاد می‌شود. نتایج آزمون F لیمر در **جدول (۴)** ارائه شده است.

جدول (۴) نتایج آزمون F لیمر

Table (4) The results of F - Limer Test

مدل	نوع آزمون	نوع مدل	معناداری	درجه آزادی	مقدار آماره
مدل اول	آزمون F لیمر	پانل	۰/۰۰۰	۱۴۷/۱۳۲	F= ۴/۳۰۲

با توجه به **جدول (۴)**، چون معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، فرض H_0 مبنی بر ادغام داده‌ها رد می‌شود؛ بنابراین طبق آزمون لیمر، داده‌ها پانل هستند؛ اکنون باید آزمون هاسمن^۳ انجام شود. در آزمون هاسمن، فرضیه صفر بیانگر عدم وجود ارتباط بین جزء اخلاص مربوط به عرض از مبدأ و متغیرهای توضیحی است و آن‌ها از یکدیگر مستقل هستند. به عبارت دیگر، فرضیه صفر معنای عدم وجود تأثیر جزئی اخلاص بر متغیرهای توضیحی را دارد. از سوی دیگر، فرضیه جایگزین نشان‌دهنده وجود تورش و ناسازگاری بین جزء اخلاص موردنظر و متغیرهای توضیحی است.

$$\begin{cases} H_0: \alpha = s\alpha \text{ اثرات تصادفی} \\ H_1: \alpha \neq s\alpha \text{ اثرات ثابت} \end{cases}$$

نتایج آزمون هاسمن برای مدل پژوهش به شرح **جدول (۵)** هست:

جدول (۵) نتایج آزمون هاسمن

Table (5) The results of Hausman Test

مدل	نوع آزمون	نوع مدل	معناداری	درجه آزادی	مقدار آماره
-----	-----------	---------	----------	------------	-------------

1. Panel Data
2. F-Limer Test
3. Hausman Test

مدل اول آزمون هاسمن اثرات ثابت ۰/۰۰۰ ۱۱ $X^2 = 921/451$

بر اساس نتایج حاصل از آزمون هاسمن برای مدل‌های پژوهش، با توجه به این که احتمال کمتر از ۰/۰۵ است، فرضیه صفر رد می‌شود. رد فرضیه صفر (H_0) نشان‌دهنده ناسازگاری روش اثرات تصادفی است و نیاز به استفاده از روش اثرات ثابت می‌باشد.

یکی از فرض‌های اساسی در تحلیل رگرسیون، همگن بودن^۱ توزیع واریانس خطاها است. در صورت نقض این فرض، اجزای اخلاص ناهمسان خواهند بود و برای حل مشکل ناهمسانی واریانس از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته^۲ استفاده می‌شود. مقادیر این آماره در **جدول (۶)** ارائه گردیده است.

جدول (۶) نتایج آزمون ناهمسانی واریانس مدل پژوهش

Table (6) Results of the variance heterogeneity test of the research model

مدل پژوهش	آماره	احتمال آماره	نتیجه
مدل اول	۵۱/۶۷	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس

با توجه به اینکه مقدار معناداری در **جدول (۶)** مدل کمتر از سطح معنی‌داری ۵ درصد است، نتیجه می‌گیریم که مدل دارای ناهمسانی واریانس است و برای رفع این مشکل، از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته استفاده می‌شود.

یکی دیگر از فرض‌های مهم در رگرسیون خطی، عدم وجود خودهمبستگی^۳ بین اجزای اخلاصی است. خودهمبستگی می‌تواند با روش‌های مختلف شناسایی شود، از جمله آزمون دوربین - واتسن^۴ که یکی از روش‌های رایج است. آزمون ولدريج^۵ نیز یک روش دیگر برای کشف خودهمبستگی است. نتایج آزمون خودهمبستگی برای مدل‌های پژوهش در **جدول (۷)** آورده شده است.

جدول (۷) نتایج آزمون ولدريج مدل پژوهش

Table (7) Results of the Wooldridge test of the research model

مدل پژوهش	آماره	احتمال آماره	نتیجه
مدل اول	۹۵/۴۸۶	۰/۰۵۶	عدم خودهمبستگی در مدل پژوهش

با توجه به اینکه مقدار معناداری برای مدل در **جدول (۷)** بالاتر از سطح معنی‌دار ۵ درصد است، مدل دارای خودهمبستگی نمی‌باشد.

1. Homoscedasticity
2. GLS
3. Autocorrelation
4. Durbin - Watson
5. Wooldridge Test

فرض مهم دیگر در مدل رگرسیون خطی، عدم وجود هم‌خطی^۱ مرکب بین متغیرهای توضیحی است. هم‌خطی مرکب می‌تواند باعث افزایش ضرایب رگرسیون و انحراف معیار شود و در نتیجه دقت تخمین ضرایب کاهش یابد. در این پژوهش، برای بررسی هم‌خطی بین متغیرهای مدل از ضریب تورم واریانس^۲ و تلورانس استفاده شده که نتایج آن در **جدول (۸)** آورده شده است. زمانی که ضریب تورم واریانس کمتر از ۵ باشد، نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای مدل است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقادیر ضریب تورم واریانس در تمام موارد کمتر از ۵ است که نشان‌دهنده عدم تهدید جدی هم‌خطی چندگانه برای مدل است.

جدول (۸) نتایج آزمون بررسی هم‌خطی بین متغیرهای مدل اول

Table (8) Results of the test to examine the collinearity of the international intervals of the first model

متغیر	VIF	تلورانس
جریان نقدی عملیاتی	۱/۸۶	۰/۵۳۸
جریان نقدی آزاد	۱/۸۹	۰/۵۲۹
فرصت رشد	۱/۴۰	۰/۷۰۰
سیستم کنترل داخلی	۱/۹۵	۰/۵۱۲
تعداد تحلیل‌گران	۱/۶۰	۰/۷۱۲
چرخه عمر شرکت	۱/۶۶	۰/۶۰۱
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	۱/۶۲	۰/۶۰۱
بازده دارایی	۱/۷۵	۰/۴۰۵
زیان شرکت	۱/۰۱	۰/۹۸۶
سود انباشته	۱/۱۳	۰/۸۸۸
سن شرکت	۱/۶۶	۰/۶۰۱
اهرم مالی	۱/۶۰	۰/۷۱۲
اندازه شرکت	۱/۴۱	۰/۷۰۰

فرضیه اول عبارت است از:

H_0 : بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود

ندارد.

H_1 : بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود

دارد.

1. Collinearity

2. Variance inflation factor

جدول (۹) خلاصه نتایج آماری آزمون فرضیه اول پژوهش

Table (9) Summary of the statistical results of the first research hypothesis test

وابسته	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	-۱۰/۳۵۹	۲/۸۷۵	-۳/۶۰۲	۰/۰۰۰
چرخه عمر شرکت	۱/۶۹۳	۰/۴۰۶	۴/۱۶۵	۰/۰۰۰
بازده دارایی	۱/۱۹۷	۰/۲۹۸	۴/۰۱۷	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۶۶۸	۰/۲۵۹	۲/۵۷۲	۰/۰۱۰
اهرم شرکت	-۰/۸۰۹	۰/۲۲۴	-۳/۶۰۲	۰/۰۰۰
زبان شرکت	-۰/۱۲۱	۰/۱۱۶	-۱/۰۴۵	۰/۲۹۶
جریان نقدی عملیاتی	۱/۶۹۲	۰/۸۰۱	۲/۱۱۲	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۸۵	۰/۰۹۸	۱/۸۸۵	۰/۰۵۹
آماره F فیشر (سطح معنی‌داری)	۹/۸۹۴ (۰/۰۰۰)	آماره دوربین واتسن	۱/۵۳۹	
ضریب تعیین	۰/۵۴۲	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸۷	

پیش از بررسی فرضیه‌های پژوهش، ضروری است از صحت و اعتبار نتایج اطمینان حاصل شود. بدین منظور، آزمون F برای ارزیابی معناداری کلی مدل مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به مقدار احتمال به‌دست‌آمده برای این آزمون (۰/۰۰۰)، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی برازش شده از لحاظ آماری معنادار است. همچنین، با استناد به ضریب تعیین مدل، مشخص شد که حدود ۵۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته (قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت)، توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مطابق اطلاعات مندرج در **جدول (۹)**، ضریب برآوردی متغیر چرخه عمر شرکت نشان‌دهنده آن است که این متغیر در سطح خطای ۰/۰۵ دارای رابطه‌ای معنادار با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌باشد؛ از آنجاکه مقدار معناداری محاسبه‌شده برای این ضریب کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ارتباطی معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم عبارت است از:

H0: ضعف در کنترل‌های داخلی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه

صورت‌های مالی را تعدیل نمی‌کند.

H1: ضعف در کنترل‌های داخلی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه

صورت‌های مالی را تعدیل می‌کند.

جدول (۱۰) خلاصه نتایج آماری آزمون فرضیه دوم پژوهش

Table (10) Summary of the statistical results of the second research hypothesis test

وابسته	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	-۱۰/۱۴۸	۲/۸۳۸	-۳/۵۷۵	۰/۰۰۰
سیستم کنترل داخلی	-۰/۷۱۹	۰/۲۶۸	-۲/۶۷۸	۰/۰۰۷
چرخه عمر شرکت (بلوغ) سیستم کنترل داخلی	۱/۱۸۳	۰/۳۰۰	۳/۹۳۹	۰/۰۰۰
جریان نقدی عملیاتی	۰/۰۴۶	۰/۴۷۶	۰/۰۹۶	۰/۹۲۲
اندازه شرکت	۰/۶۷۵	۰/۲۵۴	۲/۶۵۲	۰/۰۰۸
اهرم شرکت	-۰/۸۱۲	۰/۲۲۳	-۳/۶۳۹	۰/۰۰۰
زبان شرکت	-۰/۱۱۷	۰/۱۱۴	-۱/۰۲۶	۰/۳۰۴
چرخه عمر شرکت	۱/۷۳۰	۰/۴۰۵	۴/۲۶۴	۰/۰۰۰
سود انباشته	۱/۱۵۵	۰/۴۵۷	۲/۵۲۶	۰/۰۱۱
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۹/۷۹۳ (۰/۰۰۰)	آماره دوربین واتسن	۱/۵۴۶	
ضریب تعیین	۰/۵۴۲	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸۷	

پیش از بررسی فرضیه‌های پژوهش، ضروری است از صحت و اعتبار نتایج اطمینان حاصل شود. بدین منظور، آزمون F برای ارزیابی معناداری کلی مدل مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به مقدار احتمال به دست آمده برای این آزمون (۰/۰۰۰)، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی برازش شده از لحاظ آماری معنادار است. همچنین، با استناد به ضریب تعیین مدل، مشخص شد که حدود ۵۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته (قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت)، توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. در جدول (۱۰)، ضریب تخمینی متغیر سیستم کنترل داخلی نشان می‌دهد که این متغیر رابطه‌ی معناداری با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در سطح خطای ۰/۰۵ دارد؛ از آنجایی که مقدار معناداری محاسبه شده برای این ضریب، کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است، می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط معنادار بین سیستم کنترل داخلی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.

تجزیه و تحلیل آماره t، متغیر ترکیبی چرخه عمر شرکت (بلوغ) سیستم کنترل داخلی اثبات می‌کند که این متغیر در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای اثر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است. از این رو، فرضیه پژوهش مبنی بر نقش تعدیل گر ضعف کنترل‌های داخلی رابطه میان مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأیید می‌شود.

فرضیه سوم عبارت است از:

H0: کیفیت حسابرسی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل نمی‌کند.

H1: کیفیت حسابرسی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌کند.

جدول (۱۱) خلاصه نتایج آماری آزمون فرضیه سوم پژوهش

Table (11) Summary of statistical results of testing the third research hypothesis

وابسته	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	-۱۰/۴۳۴	۲/۷۸۳	-۳/۷۴۸	۰/۰۰۰
کیفیت حسابرسی	۲/۹۹۵	۰/۸۹۳	۳/۳۵۴	۰/۰۰۰
چرخه عمر شرکت (بلوغ) کیفیت حسابرسی	۳/۲۷۸	۰/۶۸۹	۴/۷۵۷	۰/۰۰۰
بازده فروش	۱/۵۳۰	۰/۲۸۸	۳/۹۹۵	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۶۷۲	۰/۲۵۶	۲/۶۱۹	۰/۰۰۸
اهرم شرکت	-۰/۷۲۲	۰/۲۴۹	-۲/۹۰۰	۰/۰۰۳
زیان شرکت	-۰/۱۳۷	۰/۱۱۰	-۱/۲۴۳	۰/۲۱۳
چرخه عمر شرکت	۱/۵۵۷	۰/۳۶۲	۴/۲۹۷	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۸۵	۰/۰۹۷	۱/۸۹۷	۰/۰۵۷
آماره F فیشر (سطح معناداری)	۱۰/۳۳۲ (۰/۰۰۰)	آماره دوربین واتسن	۱/۵۵۷	
ضریب تعیین	۰/۵۵۶	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۰۲	

پیش از بررسی فرضیه‌های پژوهش، ضروری است از صحت و اعتبار نتایج اطمینان حاصل شود. بدین منظور، آزمون F برای ارزیابی معناداری کلی مدل مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به مقدار احتمال به‌دست‌آمده برای این آزمون (۰/۰۰۰)، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی برازش شده از لحاظ آماری معنادار است. همچنین، با استناد به ضریب تعیین مدل، مشخص شد که حدود ۵۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته (قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت)، توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. در **جدول (۱۱)**، ضریب تخمینی کیفیت حسابرسی نشان می‌دهد که این متغیر رابطه‌ی معناداری با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در سطح خطای ۰/۰۵ دارد؛ از آنجایی که مقدار معناداری محاسبه‌شده برای این ضریب، کمتر از ۰/۰۵ به‌دست‌آمده است، می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط معنادار میان کیفیت حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.

تجزیه و تحلیل آماره t ، متغیر ترکیبی چرخه عمر شرکت (بلوغ) کیفیت حسابرسی اثبات می‌کند که این متغیر در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای اثر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است. از این رو، فرضیه پژوهش مبنی بر نقش تعدیل‌گر کیفیت حسابرسی در ارتباط بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأیید می‌شود.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر چرخه عمر شرکت بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است. نتایج حاصل از آزمون آماری فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی این شرکت‌ها، ارتباط معنادار وجود دارد. نظریه چرخه عمر شرکت به این معنا است که شرکت‌ها، مانند اجزای یک بدن، در یک الگوی خطی به تکامل و پیشرفت می‌پردازند که این تکامل ناشی از استراتژی‌ها، ساختارها و فعالیت‌های قابل پیش‌بینی است (Quinn and Cameron, 1983). دانشمندان علوم اقتصادی و مدیریت با بررسی دوره‌های عمر شرکت‌ها، آن‌ها را به مراحل مختلف تقسیم و مدل‌های چندمرحله‌ای برای آن ارائه کرده‌اند. این مدل‌ها نشان می‌دهند که شرکت‌ها در هر مرحله از حیات اقتصادی خود، خط‌مشی‌های خاصی را پیروی می‌کنند که در اطلاعات مالی و حسابداری آن‌ها قابل مشاهده است (Karami and Omrani, 2010). ویژگی‌های منحصر به فرد هر شرکت، مانند اندازه، سن، ریسک‌پذیری، نقدینگی سهام، اهرم مالی، کیفیت افشا و...، هزینه حقوق صاحبان سرمایه را تعیین می‌کنند. همچنین، شرکت‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر، توانایی‌های مختلفی در جذب منابع مالی از بازار دارند (Berger and Udell, 1998).

همچنین نتیجه فرضیه دوم پژوهش مشخص ساخت، ضعف کنترل‌های داخلی رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌کند. با توجه به مطالعه منابع و پیشینه پژوهش‌ها و نتایج مطالعه حاضر و ارزیابی فرضیه‌ها، می‌توان استنباط کرد که یافته‌های این پژوهش با مطالعات انجام‌شده توسط لیپسون و مورتال (Lipson and Mortal, 2009) مهربانی و رساییان (Mehrani and Rasaeian, 2009) همخوانی دارد. لیپسون و مورتال (Lipson and Mortal, 2009) در پژوهش خود در شرکت‌های مندرج در بورس اوراق بهادار نیویورک به این نتیجه رسیدند که با گذشت زمان و افزایش چرخه عمر شرکت، ضعف کنترل‌های داخلی افزایش می‌یابد؛ این موضوع باعث افزایش ریسک انتخاب نادرست توسط سرمایه‌گذاران برای تأمین نقدینگی می‌شود که ممکن است منجر به کاهش اعلام قیمت‌ها و در نتیجه کاهش نقدینگی شود. مهربانی و رساییان

(Mehrani and Rasaeian, 2009) نیز به بررسی نقش اطلاعات حسابداری در کاهش ضعف کنترل‌های داخلی در بازار بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که نسبت به دوره پس از اعلان سود، ضعف کنترل‌های داخلی در دوره‌های قبل از اعلان سود بیشتر است.

بر اساس نتایج فرضیه سوم پژوهش، مشخص شد که کیفیت حسابرسی نقش تعدیل‌گر در رابطه بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ایفا می‌کند. دیکینسون (Dickinson, 2011) در پژوهش خود شواهدی ارائه داد که نشان می‌دهد مراحل ظهور (معرفی) و افول اغلب با پیامدهای منفی از جمله کاهش سود هر سهم، کاهش بازده خالص دارایی‌های عملیاتی و افت حاشیه فروش همراه هستند. به عبارت دیگر، سرمایه‌گذاری در این شرکت‌ها جذابیت کمتری دارد و سرمایه‌گذاران علاقه‌مند به تحلیل اطلاعات این شرکت‌ها نیستند. بنابراین، برای جلب سرمایه بیشتر، شرکت‌ها در مرحله ظهور و افول باید به‌خوبی به درخواست‌های سرمایه‌گذاران پاسخ دهند که این ممکن است منجر به کاهش کیفیت حسابرسی شود (Nickel and Rodriguez, 2002). نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌ها حسن و همکاران (Hasan et al., 2015)، آنتونی و رامش (Anthony and Ramesh, 1992) و مشایخی و بزاز (Mashayekhi and Bazaz, 2008) همخوانی دارد. آن‌ها در پژوهش‌های خود تأثیر مراحل مختلف چرخه عمر بر کیفیت حسابرسی را مورد بررسی قرار دادند و یافته‌ها نشان داد که طبق مدل دیکینسون کیفیت حسابرسی در مراحل ظهور و افول نسبت به مراحل رشد و بلوغ کمتر است.

شرکت‌هایی که به بلوغ رسیده‌اند، توانایی حفظ موجودیت بلندمدت در بازار را دارند و به طور مداوم توسط تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران دنبال می‌شوند. این شرکت‌ها از ضعف کنترل‌های داخلی کمتری رنج می‌برند و دارای ریسک کمتری هستند. با توجه به اینکه چرخه عمر شرکت بر ریسک آن تأثیر مهمی دارد، شرکت‌های بالغ که به‌صورت کافی سرمایه جذب کرده‌اند، با هزینه کمتر در موقعیت بهتری قرار دارند.

توصیه می‌شود در پژوهش پروژه‌های سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مالی و اوراق بهادار، به تأثیر مراحل چرخه عمر شرکت‌ها (رشد، بلوغ و افول) بر کیفیت حسابرسی شرکت‌ها که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است، توجه ویژه شود؛ زیرا در نظر گرفتن این عوامل اساسی منجر به انتخاب بهینه‌ترین سبد سرمایه‌گذاری با کمترین ریسک و بیشترین بازده خواهد شد.

شرکت‌ها ملزم‌اند اطلاعاتی شفاف، دقیق و به‌موقع ارائه دهند تا سازمان بورس اوراق بهادار بتواند با اعمال نظارت‌های موثر، از انجام معاملات سهام شرکت‌هایی که با انتشار اطلاعات نادرست موجب فریب سرمایه‌گذاران می‌شوند، جلوگیری کند.

سازمان بورس اوراق بهادار، می‌تواند از طریق افزایش شفافیت اطلاعات مربوط به سیاست‌ها و رویه‌های تقسیم سود شرکت‌های معاملاتی در بورس و اعمال نظارت فعال بر ایجاد این شفافیت و اجرای نقش ارشادی در تدابیر مرتبط، به حفظ نظم و بهبودی در فرآیند بازار دست یابد.

به‌عنوان محدودیت حاکم بر پژوهش‌های نیمه‌تجربی که امکان تأثیرگذاری آن بر نتایج پژوهش به‌واسطه آن، دور از ذهن نیست می‌توان به تأثیر متغیر میزان کارایی بازار سرمایه بر قابلیت صورت‌های مالی نتایج پژوهش اشاره نمود؛ چراکه متناسب با کاهش در سطح کارایی بازار سرمایه، گستره تعمیم نتایج و قدرت پیش‌بینی بر اساس نتایج پژوهش‌ها، کاهش خواهد یافت و از طرفی دامنه و تأثیر مباحث مالی رفتاری در بازار افزایش خواهد یافت، که کنترل موارد مذکور خارج از دسترس محقق می‌باشد. این پژوهش با بررسی اطلاعات مالی ۱۴۸ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار انجام‌شده است. شرکت‌های فعال در حوزه سرمایه‌گذاری، لیزینگ و بیمه به دلیل ویژگی‌های خاص فعالیت‌های خود از جامعه آماری حذف‌شده‌اند.

کوچک بودن حجم بورس اوراق بهادار موجب کاهش در حجم نمونه‌های آماری و به‌تبع آن بروز محدودیت درزمینه گروه‌بندی نمونه‌های آماری گردیده است.

۶- تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

۷- منابع

- Alavi, S. B. (2001). The life cycle of organizations from birth to death. *Management Development*, 28, 7-12. [In Persian]
- Alqahtani, J., Duong, L., Taylor, G., & Eulaiwi, B. (2022). Outside directors, firm life cycle, corporate financial decisions and firm performance. *Emerging Markets Review*, 50, 100820.
- Anthony, J. H., & Ramesh, K. (1992). Association between accounting performance measures and stock prices: A test of the life cycle hypothesis. *Journal of Accounting and economics*, 15(2-3), 203-227.
- Askarzadeh, G., & Kargarshoori, O. (2024). Information ambiguity and its effect on stock price synchronicity during the life cycle stages of companies. *Advances in Finance and Investment*, 5(3), 139-162. [In Persian]
- Balali, H., & Nurshahi, K. (2013). Accounting Information Quality and Firms Capital Investments: An Agency Theory Perspective. *Accounting and auditing studies*, 2(5), 86-100. [In Persian]

- Behnampour, M., Hashemi Dehchi, M., & Izadinia, N. (2023). Financial Statement Comparability and Managers' Use of Corporate Resources. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(1), 51-69. [In Persian]
- Berger, A. N., & Udell, G. F. (1998). The economics of small business finance: The roles of private equity and debt markets in the financial growth cycle. *Journal of banking & finance*, 22(6-8), 613-673.
- Biswas, P. K., Habib, A., & Ranasinghe, D. (2022). Firm life cycle and financial statement comparability. *Advances in accounting*, 58, 100608.
- Bonabi Ghadim, R., & Vaez, S. A. (2021). Investigating the Relationship between Social Responsibility Index and Financial Statement Comparability in the Company Life Cycle Stages. *Accounting and Auditing Review*, 28(1), 1-30. [In Persian]
- Chen, B., Kurt, A. C., & Wang, I. G. (2020). Accounting comparability and the value relevance of earnings and book value. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 31(4), 82-98.
- De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting research*, 49(4), 895-931.
- Dickinson, V. (2011). Cash flow patterns as a proxy for firm life cycle. *The accounting review*, 86(6), 1969-1994.
- Ebrahimi, S. K., & Bahraminasab, A. (2016). The effect of accountings quality on information asymmetry, considering the companies' life cycle. *Financial Accounting Knowledge*, 3(1), 93-110. [In Persian]
- Ebrahiminejad, M., Abbasi, A., & Khalifa, M. (2009). A Study of Methods for Increasing Information Transparency In Iran Stock Exchange and Selecting an Optimal Method by Using AHP: CASE: Tehran Stock Exchange. *Accounting Advances*, 1(1), 1-27. [In Persian]
- Taghavi Fardoud, V., & Baradaran Hasanzadeh, R., Mohammadi, A (2021). The Ability of Firm Life Cycle Patterns in Explaining Financial Flexibility (Based on the Adjusted Financial Flexibility Index). *Journal of Financial Management Perspective*, 10(32), 159-188. [In Persian]
- Financial Accounting Standards Board. (2010). Statement of Financial Accounting Concepts No. 8.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of accounting and economics*, 39(2), 295-327.
- Gaio, C., & Raposo, C. (2011). Earnings quality and firm valuation: international evidence. *Accounting & Finance*, 51(2), 467-499.

- Ge, W., & McVay, S. (2005). The disclosure of material weaknesses in internal control after the Sarbanes-Oxley Act. *Accounting Horizons*, 19(3), 137-158.
- Gholamzadeh, H., & Ashrafi, M. (2024). Investigating the relationship between the company life cycle and the comparability of financial statements with the effect of adjusting for information asymmetry and free cash flows. *The Second National Conference on New Approaches in Accounting, Auditing and Finance*. [In Persian]
- Gray, S., Mirkovic, A., & Ragunathan, V. (2006). The determinants of credit ratings: Australian evidence. *Australian Journal of Management*, 31(2), 333-354.
- Hajiha, Z., & Chenari, H. (2023). The Effect of Accounting Comparability on Financial Reporting Quality with Emphasis on Audit Quality. *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing*, 2(5), 87-106. [In Persian]
- Hasan, M. M., Hossain, M., Cheung, A., & Habib, A. (2015). Corporate life cycle and cost of equity capital. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11(1), 46-60.
- Jamshidi Navid, B., & Mansouri, M. (2021). Corporate Social Responsibility and Compare Financial Statements. *Advances in Finance and Investment*, 2(2), 59-86. [In Persian]
- Karami, G. R., & Omrani, H. (2010). The Effect of Life-Cycle Stages and Accounting Conservatism on Firm Valuation. *Accounting and auditing reviews*, 17(1). [In Persian]
- Khodamipour, A., & Qadiri, M. (2011). An Investigation of the Relationship between Accruals and Information Asymmetry in Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Accounting Advances*, 2(2), 1-29. [In Persian]
- Kia, A., & Safari Graili, M. (2017). Financial Statements Comparability, Accrual-based Earnings Management, Real Earnings Management: An empirical test of Tehran Stock Exchange. *Financial Accounting Knowledge*, 4(2), 115-137. [In Persian]
- Krishnan, G. V., Myllymäki, E. R., & Nagar, N. (2021). Does financial reporting quality vary across firm life cycle?. *Journal of Business Finance & Accounting*, 48(5-6), 954-987.
- Lipson, M. L., & Mortal, S. (2009). Liquidity and capital structure. *Journal of financial markets*, 12(4), 611-644.
- Mashayekhi, B., & Bazaz, M. S. (2008). Corporate governance and firm performance in Iran. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 4(2), 156-172.

- Mehrani, S., & Rasaeian, A. (2009). A Survey of the Relationship Between Liquidity Measures and Annual Stock Return in Tehran Stock Exchange. *Accounting Advances*, 1(1), 217-230. [In Persian]
- Naderi, A., Dastgir, M., & Karimi, F. (2021). Evaluation the Effect of Life Cycle and Expand Option on Regulator Role of Financial Reporting Quality in Mitigating the Constraining Effect of Dividend Policy. *The Financial Accounting and Auditing Researches*, 13(50), 55-82. [In Persian]
- Nickel, M. N., & Rodriguez, M. C. (2002). A review of research on the negative accounting relationship between risk and return: Bowman's paradox. *Omega*, 30(1), 1-18.
- Peterson, K., Schmardebeck, R., & Wilks, T. J. (2015). The earnings quality and information processing effects of accounting consistency. *The accounting review*, 90(6), 2483-2514.
- Qi, B., Li, L., Zhou, Q., & Sun, J. (2017). Does internal control over financial reporting really alleviate agency conflicts?. *Accounting & Finance*, 57(4), 1101-1125.
- Quinn, R. E., & Cameron, K. (1983). Organizational life cycles and shifting criteria of effectiveness: Some preliminary evidence. *Management science*, 29(1), 33-51.
- Rahnama Rudposhti, F., Vakili Fard, H., Lak, F., & Mohseni, A. (2015). Auditor Style and Comparability of Financial Statements. *Journal of Management Accounting*, 8(25), 29-47. [In Persian]
- Rezaei, F., & Samani, K. (2014). The Effects of a Firm Life Cycle and Size on its Priority of External Financing Alternatives. *Journal of Financial Accounting Research*, 6(2), 95-114. [In Persian]
- Sabah, S., Foroghi, D., & Hashemi, S. A. (2024). The Effect of Life Cycle on Financial Statement Comparability by Consideration Moderating Role of the Information Asymmetric. *Empirical Research in Accounting*, 14(4), 49-72. [In Persian]
- Tavassoli Tabaei, S. A., & Rezazadeh, J. (2024). The effect of Firm Life Cycle on the Financial Statement Comparability with Emphasis on the Role of Information Asymmetry and Free Cash Flow. *Applied Research in Financial Reporting*, 13(1) 103-121. [In Persian]
- Vorst, P., & Yohn, T. (2019). Intra-Life Cycle Information Transfers. *Researchgate*.
- Xie, X., Chang, Y. S., & Shiue, M. J. (2022). Corporate life cycle, family firms, and earnings management: Evidence from Taiwan. *Advances in accounting*, 56, 100579.
- Zabihzadeh, A., Eshghi, J., & Marzband, O. (2023). Investigating accounting comparability, financial reporting quality, and accrual pricing in companies

listed on the stock exchange. *Journal of modern scientific research management and accounting*, 7(24), 791-820. [In Persian]

Zhang, Z., Ntim, C. G., Zhang, Q., & Elmagrhi, M. H. (2020). Does accounting comparability affect corporate employment decision-making?. *The British Accounting Review*, 52(6), 100937.

COPYRIGHTS

© 2025 by the authors. Published by Islamic Azad University, Esfarayen Branch. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

